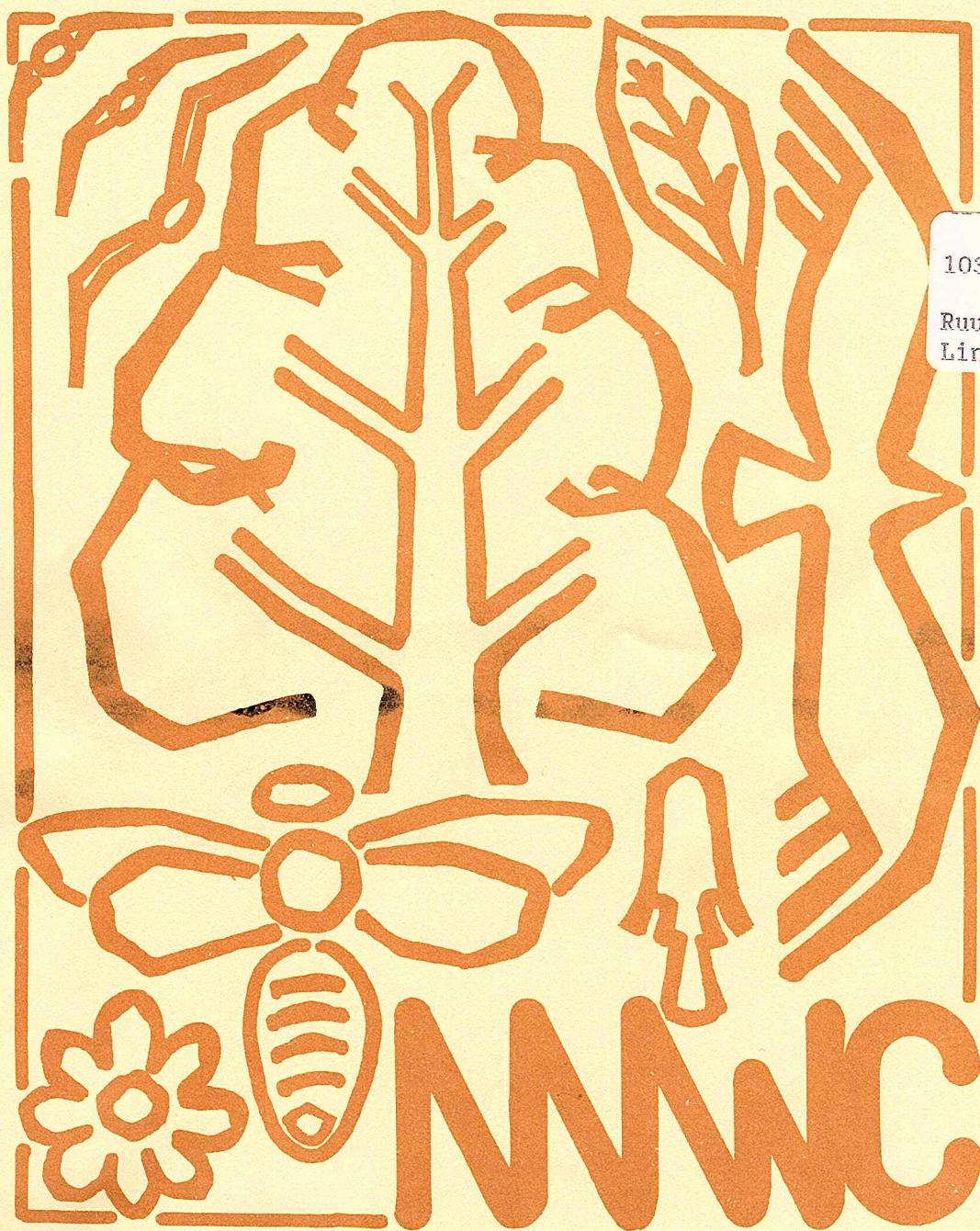

'hak-al'

1
FEBRUARI
1996
22e JAARGANG

103.19 A

Ruud Post
Linnaeuslaan 61

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
vacant

Klubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op
Terweijde, Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Cor Maurice (tel.:0345 520857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap f 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap f 25,- per jaar.

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 0345 516575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.

Vogelwerkgroep:

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038

Insektenwerkgroep:

Annette van Berkel, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Wergroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Wergroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Stijn Brand, Bachlaan 13, 4102 BP Culemborg; Arjan
Brenkman, Weidsteeg 177, 4102 AC Culemborg of de
speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-koördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 28,20 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst, C. Franckstraat 7,
4102 CK Culemborg; tel.: 0345 513067.

KONTAKT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingskonsulent:**

Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weiters; tel.: 030 6063335

Egelopvangcentrum Maarssenbroek:

Spechtenkamp 159, 3607 KJ Maarssenbroek;
tel.: 0346 568440.

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging;
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrielink : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

Dhr. Helmond, Boerenstraat 35, Culemborg;
tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9, 4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming Nederland

Vereniging tot Bescherming van Vogels:

Dribergseweg 16 B, Zeist, tel.: 030 6937700;
winkel: 030 6937777; ledenservice: 030 6937744;
vogel-infolijn: 030 6937773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

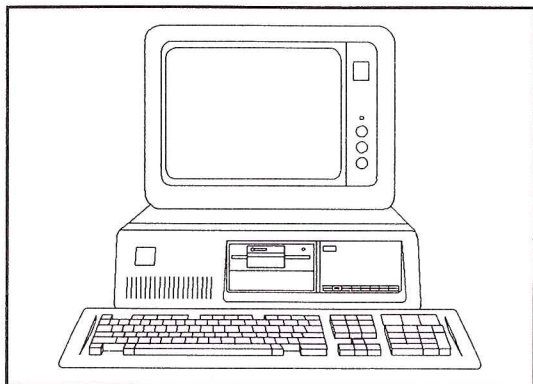
Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

sekretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDAKTIE**Winter 1996!**

En wat voor een winter Volop genieten van prachtige landschappen en niet-alledaagse wintergasten.

De extreem lage gevoelstemperaturen waren voor onze actieve knotploeg aanleiding de geplande knotdag van 27 januari jl. te annuleren in verband met gevaar voor bevriezing van ledematen door de snerpande koude en felle oostenwind.

Inhaaldag is gepland op **zaterdag 9 maart aanstaande**.

Hierover volgt geen aparte konvo. Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Harry van de Warenburg (tel.: 514358) of Wim Smits (tel.: 516575).

Op 5 februari jl. is de Jaarvergadering gehouden waarbij o.a. de Bestuursverkiezing plaatsgevonden heeft en informatieoverdracht gehouden werd over het groenbeleid van de Gemeente Culemborg en het functioneren van het Polderdistrict. Een verslag van deze vergadering zal in het aprilnummer verschijnen.

Wij wensen u veel leesplezier toe!

Index:

pag. 4	- Hommels rond Culemborg
pag. 6	- Knobbelzwanentelling: mensen nodig!
pag. 7	- Steenuileninventarisatie langs de Lekdijk 1995
pag. 9	- Ontmoeting met de Rouwkwikstaart
pag. 10	- Nogmaals Roodhalsfuut
pag. 11	- Nestkastenwerkgroep zoekt actieve leden - Fiets mee in de Levende Rivier
pag. 12	- Jeugdrubriek
pag. 14	- Van de leesplank, gelezen door Ruud Post
pag. 16	- Midwinterfeest
pag. 17	- Over kroezen en grondels, berrmpjes en vetjes
pag. 22	- Vogelwaarnemingen
pag. 24	- Eerste waarneming van het seizoen van de Boerenzwaluw doorgeven
pag. 25	- Excursie- en activiteitenprogramma

Hommels rond Culemborg

In 1994 startte de KNNV (een landelijke vereniging voor veldbiologie) met een landelijk hommelpoject. Iedereen in Nederland werd gevraagd de hommels die men zag op te schrijven en door te geven aan het project. Uiteraard deed ook de Natuur- en Vogelwacht Culemborg hieraan mee.

Hommels zijn ideale dieren voor zo'n project. Ze zijn overal in Nederland aanwezig, en komen vooral ook 'dichtbij' de mensen voor. In de tuin kun je al heel wat hommels aantreffen. Bovendien zijn ze eenvoudig van andere insecten te onderscheiden en bovenal: ze zijn niet agressief. Oké, als je er op gaat zitten krijg je zo'n angel wel in je achterste, maar als je ze niet lastig valt heb je absoluut geen last van deze 'goedmoedige brommers'.

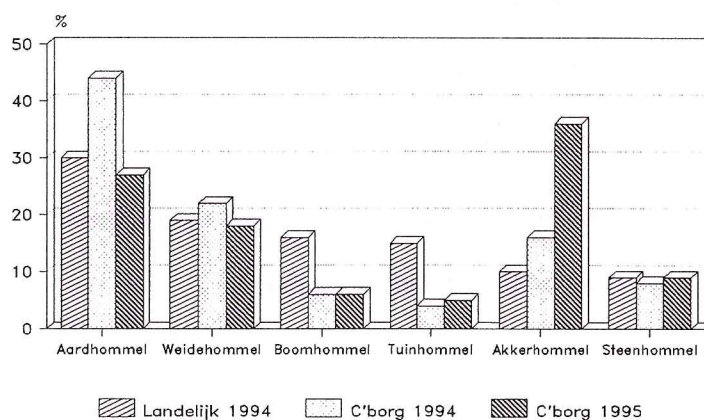
Het landelijke project was een groot succes. Ruim 25.000 waarnemingen werden opgestuurd. In tabel 1 staan de aantallen van de zes 'algemene' soorten aangegeven en ook de waarnemingen die we in Culemborg hebben gedaan. Zoals je ziet hebben we bij Culemborg in twee jaar tijd toch al een kleine duizend hommels genoteerd!

	landelijk 1994	%	C'borg 1994	%	C'borg 1995	%
Aardhommel	7021	30	195	44	142	27
Weidehommel	4514	19	97	22	95	18
Boomhommel	3779	16	27	6	31	6
Tuinhommel	3465	15	18	4	24	5
Akkerhommel	2376	10	70	16	194	36
Steenhommel	2079	9	37	8	48	9
TOTAAL	23234		444		534	

Tabel 1 De gemelde hommels: landelijk 1994, Culemborg 1994 en 1995.

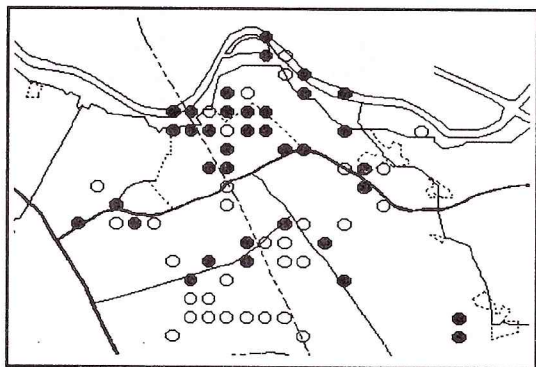
Er zijn een aantal duidelijke verschillen tussen het landelijke beeld en het beeld bij Culemborg. Zo zijn de Boomhommel en de Tuinhommel landelijk veel meer gezien dan bij Culemborg. Tegelijkertijd is de Akkerhommel bij ons juist veel meer gezien dan landelijk, terwijl de aantallen van Steenhommel en Weidehommel vergelijkbaar zijn. Ter verduidelijking nog even diezelfde gegevens in een grafiekje:

Hommels Relatief aantal waarnemingen

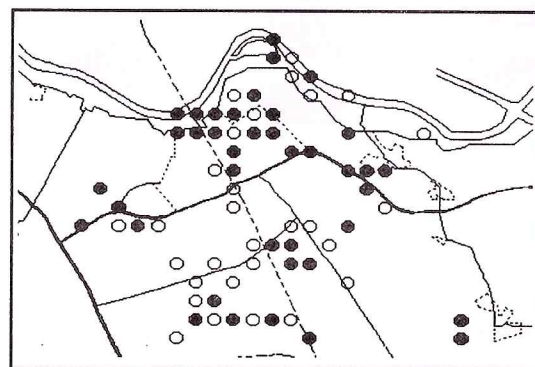

Er zijn ook een aantal duidelijke verschillen tussen de hommels die in 1994 en in 1995 zijn gezien bij Culemborg. In de eerste plaats is de Weidehommel in 1995 veel minder waargenomen, en de Akkerhommel juist veel meer. Met name in het buitengebied (buiten de bebouwde kom dus) was in 1995 de Akkerhommel verreweg de meest algemene hommel. In de stad kwam je natuurlijk regelmatig de bekende Aardhommel tegen, maar ook de Boomhommel en de Steenhommel zitten duidelijk meer in de bebouwde kom dan erbuiten.

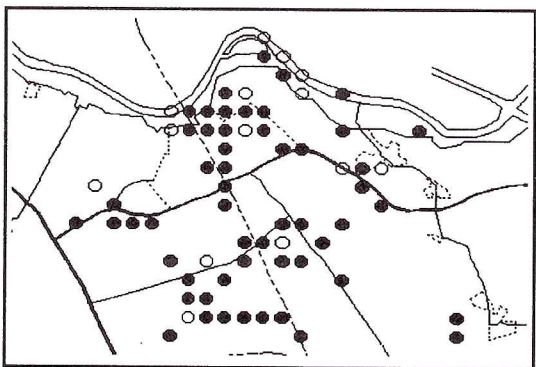
Hieronder volgen de voorlopige verspreidingskaartjes van de doorgegeven hommels bij Culemborg. Het geeft zeker nog geen volledig 'eindbeeld', maar de komende jaren gaat iedereen natuurlijk lekker fanatiek door met het doorgeven van de hommels die men ziet (-). In de kaartjes zijn de open rondjes de plaatsen waar we hommelwaarnemingen vandaan hebben, terwijl de dichte stippen aangeven waar een bepaalde soort is gezien.

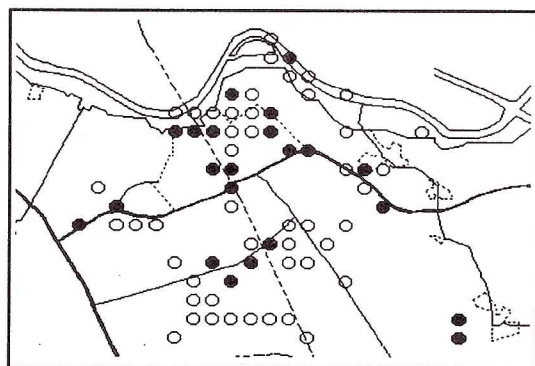
Aardhommel, 1994-1995

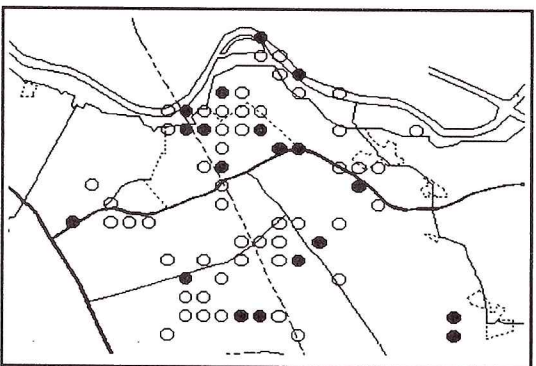
Weidehommel, 1994-1995

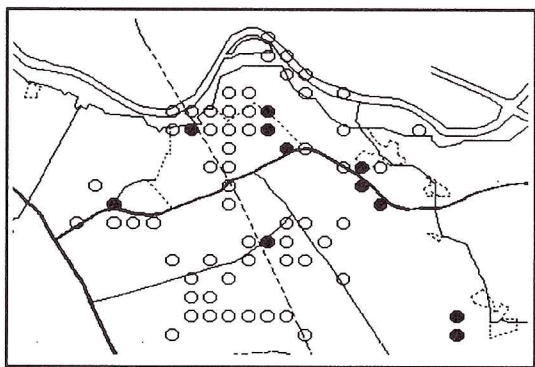
Akkerhommel, 1994-1995

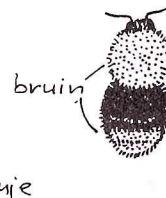
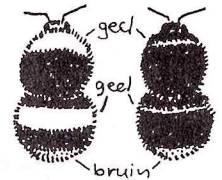
Steenhommel, 1994-1995

Boomhommel, 1994-1995

Tuinhommel, 1994-1995

HommelkoninginnenTuin
hommelAard
hommelBoom
hommelSteen
hommelAkker
hommelWeide
hommel

Witte achterlijfspunt

Achterlijfspunt bruin

AHB

Het duurt niet meer zo lang of de hommels beginnen weer. Vanaf maart kunnen we deze gemoedelijke dikkerds weer horen en zien rondvliegen. Voor de liefhebbers, maar ook voor alle andere geïnteresseerden wijzen we vast op een gecombineerde Vogelgeluiden/Hommelexcursie op 20 april. Het excursiedoel is de Zump, het parkje aan de rand van de stad waar alle

zes hommelsorten zijn waargenomen. De manier dus om alle soorten eens bij elkaar waar te nemen. Een deskundige hommelaarster zal de nodige uitleg verschaffen, niet alleen over de herkenning, maar ook over de bijzondere levenswijze van hommels.

Kars Veling

Knobbelzwanentelling: Mensen nodig!

De Stichting Knobbelzwanenplatform zet zich in voor een betere bescherming van de Knobbelzwaan in Nederland. Om deze bescherming te kunnen bieden zijn allereerst gegevens nodig over de verspreiding van de Knobbelzwaan in Nederland. Daarom heeft deze Stichting de Vogelwerkgroep verzocht een telling te organiseren. De leden van de Vogelwerkgroep kampen echter al met een gebrek aan tijd. Daarom is besloten de leden van de N.V.W.C. via de Hak-al op te roepen hieraan mee te werken. De telling moet plaatsvinden op **27 mei 1996 (Tweede Pinksterdag)**.

Overall in Nederland zullen op deze dag de Knobbelzwanen geteld worden. In totaal zijn minimaal 6 mensen nodig. Hiervan zal een persoon als coördinator van de telling moeten optreden. De taken van de coördinator zijn de volgende:

- Telgebied onder de tellers verdelen.
- Telhandleidingen en kaartmateriaal (wordt landelijk verstrekt) verstrekken aan de tellers.
- Ingetekende kaarten verzamelen en weer inleveren bij coördinator Vogelwerkgroep.

Voor deze telling is geen diepgaande kennis van vogels vereist; iedereen kan Knobbelzwanen tellen! Wat betreft de tijd kost het 1 ochtend tellen en (voor de coördinator) ongeveer een uur uitwerken. Nogmaals: zonder uw medewerking kan deze telling niet doorgaan. Geïnteresseerden kunnen vóór 1 mei 1996 contact opnemen met ondergetekende.

Stijn Brand,
tel.: 0345 516038.

De Lepelaar

Voor een van onze leden zoek ik de eerste 44 nummers van het verenigingsblad van de Vogelbescherming te Zeist, het blad heette toen de Lepelaar en heeft de grootte van een half A4.

Gerrie Monfils.

Steenuilinventarisatie langs de Lekdijk 1995

Inleiding.

Al jaren lang worden er uilenexcursies langs de dijk gehouden en een enkele keer is zelfs getracht de gehele dijk op uilen te inventariseren. Omdat de Steenuil op de rode lijst staat (2) en mogelijk last krijgt van de geplande dijkverzwaring heeft de Vogelwerkgroep in 1995 besloten de totale populatie langs de dijk vast te stellen.

Rode Lijst.

De steenuil komt in Nederland voornamelijk voor langs de rivieren en op zandgronden die 's zomers het warmst zijn (4) (zie figuur 1). De aantallen steenuil in Nederland zijn in de laatste decennia drastisch afgenomen. Tot ver in de twintigste eeuw waren er enkele tienduizenden paren. Nu is dit afgenomen tot tien veertienduizend paar. Deze vermindering van het aantal broedpaar is de reden waarom de Steenuil op de Rode Lijst staat. De afname heeft als voornaamste oorzaak het verlies aan kleinschalig agrarisch biotoop. Door ruilverkavelingen verdwenen veel voedselrijke ruige plekjes en de als broedplaats geliefde knotwilgen (2). Om de Steenuil voor nog verdere achteruitgang te behoeden is het noodzakelijk dat er actuele gegevens blijven verschijnen over de verspreiding.

figuur 1. Verspreiding in Nederland

Methode.

Om een territorium Steenuil vast te stellen is 'n uitsluitende waarneming voldoende. Om geen territoria te missen wordt aangeraden met geluidsopnamen de vogels te stimuleren. Tevens worden drie bezoeken aan alle delen van het gebied aangeraden (1). In 1995 is hiervan enkele malen van afgeweken omdat bleek dat op enkele plaatsen de dichtheden zo hoog waren dat nogmaals bezoeken alleen in verstoring van de al getelde vogels zou resulteren. De verstoring kon ook worden beperkt door te inventariseren tijdens warme (10^+°C), heldere avonden. Op dit soort avonden was eenmaal afdraaien van de band vaak voldoende om een soort 'sneeuwbaaleffect' van roepende vogels te krijgen. In 1993 is het gebied ook onderzocht (gedeeltelijk) (3). Hiervan is gebruik gemaakt door gericht naar de toen bekende territoria te zoeken.

Gebiedskeuze en Telperiode.

Zoals vermeld stond de omgeving van de dijk centraal. Deze is tussen Fort Everdingen en de Veerweg bij Beusichem onderzocht. Het stuk binnendijs is onderzocht door parallel aan de dijk lopende wegen te volgen (zie figuur 2). Dit gebied komt globaal overeen met het gebied dat in 1993 gedeeltelijk is onderzocht. De periode waarin Steenuilen geteld kunnen worden loopt van begin februari tot in juli, maar vooral van begin maart tot half mei omdat dan de activiteit van de vogels het grootst is. In deze topperiode zijn in totaal tien bezoeken gebracht verspreid over het gehele gebied. De schemering is de beste tijd op de dag (1).

Resultaten.

In totaal werden 25 paar Steenuil vastgesteld. Ook werd Bosuilen in de Pikse Bogert en de Plantage gevonden (zie figuur 2).

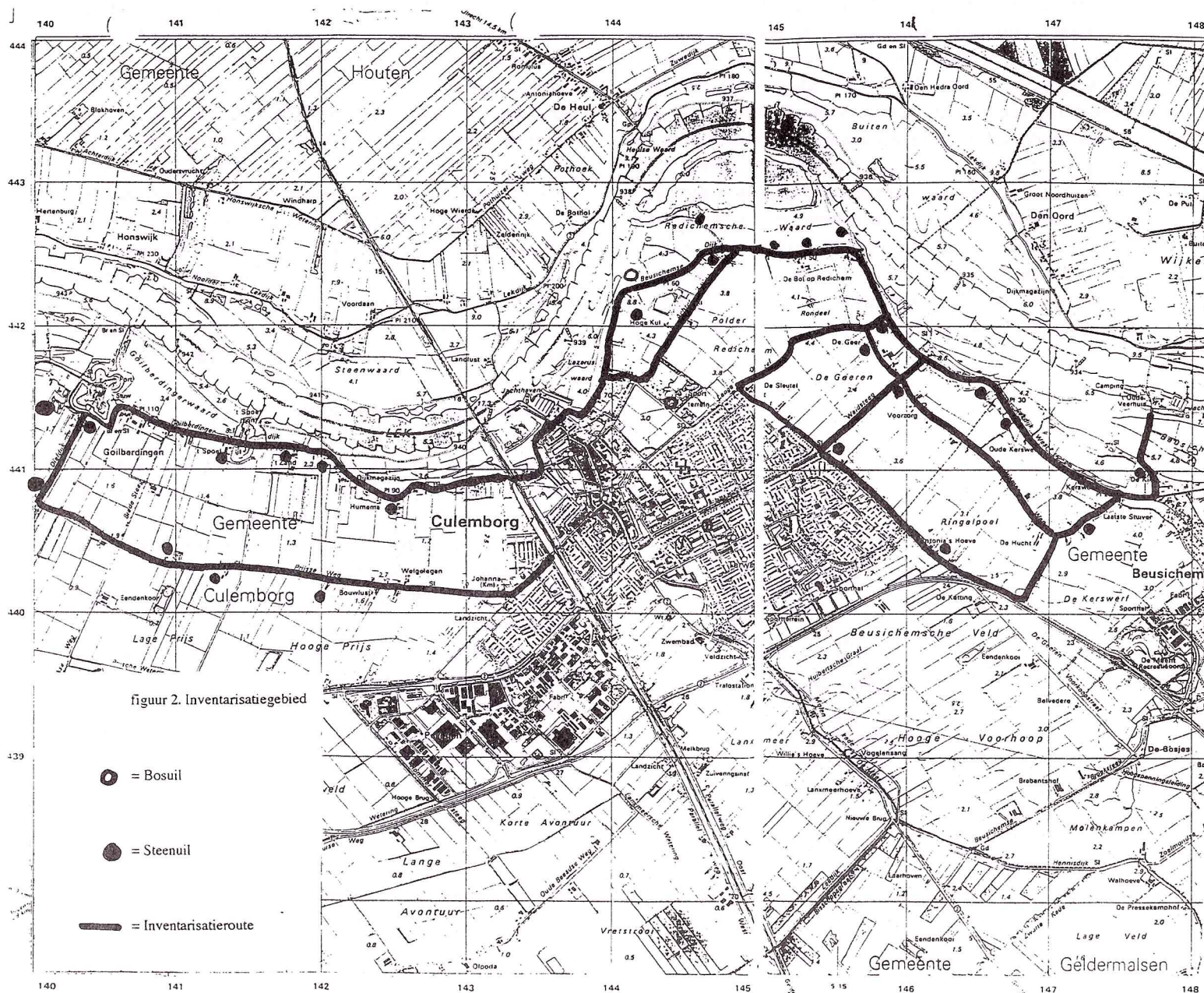
Discussie.

25 paar Steenuil is een aantal waar we, gezien de Rode Lijst-status, zuinig op moeten zijn. Daarom zal in 1996 weer het dijkgebied op uilen worden onderzocht, maar dan als aanvulling op de uitgebreide dijkinventarisatie. Verder dient nog te worden opgemerkt dat 25 paar mogelijk een te laag aantal is. Het is namelijk zeer wel mogelijk dat ondanks intensief tellen enkele territoria zijn gemist. Aanvullende waarnemingen van 1995 worden daarom zeer op prijs gesteld en kunnen bij ondergetekenden worden ingeleverd.

Literatuur.

- 1- M.F.H. Hustings, R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam, M.J.S.M. Reijnen, Vogelinventarisatie, 1985, 371.
- 2- J. Vergeer, Vogels van de Rode Lijst, 1995, 96-97.
- 3- P. van Veen, Uileninventarisatie 1993, archief Vogelwerkgroep.
- 4- Sovon, Atlas van de Nederlandse Vogels, 1987, 318-319.

Stijn Brand & Arjan Brenkman

Ontmoeting met de Rouwkwikstaart

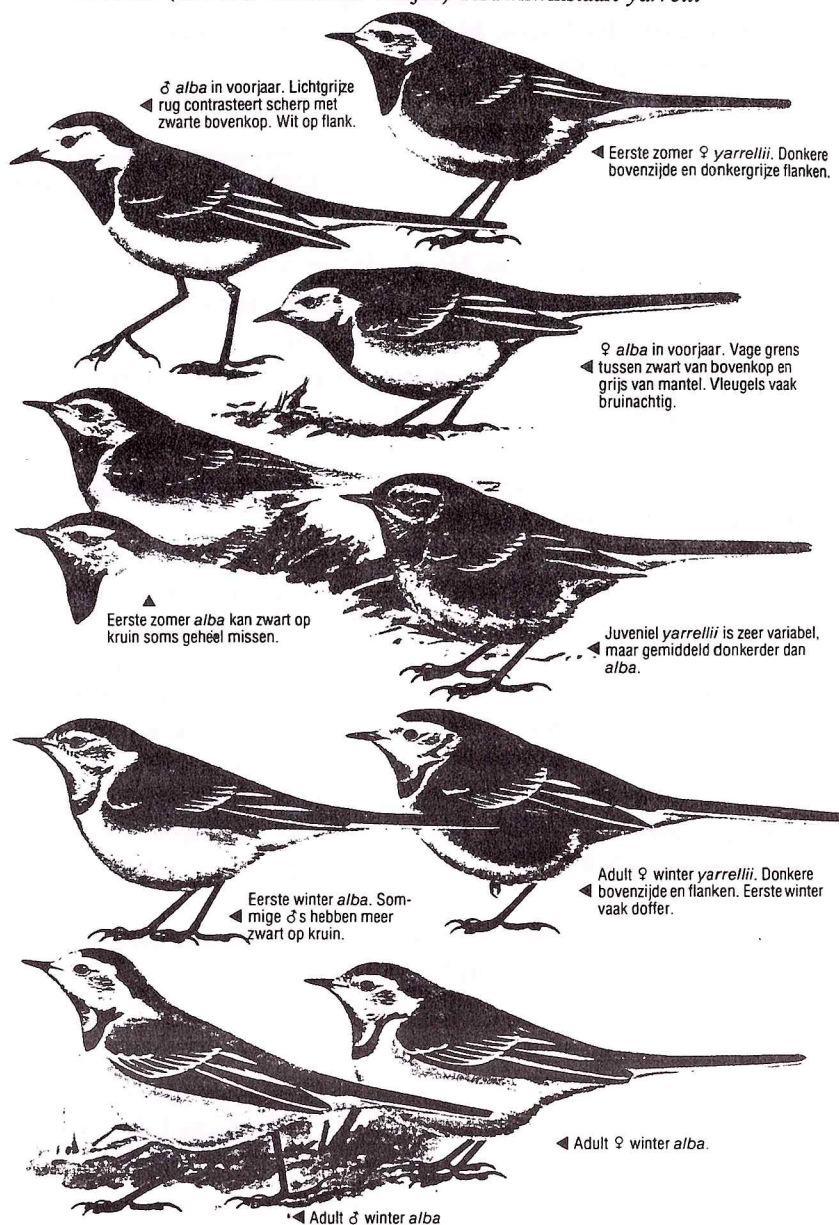
Het is even voorjaar, lijkt het, tussen de vorstperiode van december en die van half januari. Het is goed weer (9°C, zonnig) om eens te kijken wat er zoal in de Zump rondvliegt. Ik begin bij de hoofdingang en heb al heel wat Roodborsten, Merels, Kool- en Pimpelmezen gezien voor ik aan de ander kant van de ijsbaan kom. Ik loop uit te kijken naar Putters en Sijsjes in de Elzen als ik 4 kwikstaarten mijn kant uit zie komen vliegen.

Zij landen op het nog niet gesmolten ijs van de ijsbaan en beginnen direct druk te foerageren. Wat grappig, nu al insectjes op dat ijs? Druk heen en weer rennend, wiebelend met hun grote staarten, komen er 2 over het ijs mijn richting uit. Ik ben duidelijk niet opgemerkt en wil dat graag zo houden maar zitten zou wel prettig zijn. Er moest hier toch ergens een bankje zijn? Juist 3 passen naar links achter mij staat ie. Met mijn blik strak op de kwikstaarten gericht beweeg ik mij heel langzaam richting bank. Ze zien het niet! Voorzichtig laat ik mij zakken en merk dat de bank nat is.

De rond hollende veerballetjes hebben niets in de gaten! Er komt er één tot 4 meter voor mij. Ze of hij heeft al een zwart beffe. Dat uitkleuren voor het voorjaar begint ook vroeg. Hebben de anderen dat ook? Ik bekijk de andere diertjes wat nauwkeuriger. Wat eigenaardig ze hebben alle vier al beffes maar twee zijn wel erg donker! Terwijl het stel heen en weer jaagt heb ik alle tijd om de verschillen tussen die donkere en de lichte te bekijken. Omdat ik op vogels uit was had ik 'Jonsson' bij me (voor niet ingewijden: hét vogelboek om in het veld vogels mee op naam te brengen). Ik begin te vermoeden dat de kleurverschillen tussen de vogels voor mij, iets meer inhouden dan wat donker uitgevallen Witte kwikstaarten. Het zal toch niet waar zijn dat ik hier een stel Rouwkwikstaarten voor mij heb!

Met het boek op schoot vergelijk ik alle kenmerken van de verschillende dieren met die uit het boek. De rug tot de staart is bij twee dieren donker grijs. Duidelijk donkerder dan bij de andere twee. Alle vier hebben ze al een aardig donkere 'pet'. Ook de beffes zijn ongeveer even groot. Dat is dus geen kenmerk. Het grootste verschil blijkt te zitten in de zijkant. De twee donkere kwikken hebben een duidelijk rookgrijze (van donkere rook) flank. Dat hebben die andere twee niet! Die egaal donkere bovenkant samen met die donkere flank doen mij besluiten dat dit twee Rouwkwikstaarten en twee Witte kwikstaarten zijn! Leuk, leuk, leuk want ik heb nog nooit eerder Rouwkwikstaarten gezien! Zo zit ik rustig van onderen nat en dus koud, een half uur geweldig te genieten.

Er zijn twee ondersoorten: de talrijke Witte Kwikstaart *alba* en de schaarse (in Groot Brittannië talrijke) Rouwkwikstaart *yarrelli*

Thuis gekomen heb ik direct Paul gebeld want zo iets moet je toch even kwijt. Paul deed wat hij als ervaren vogelaar behoort te doen: nagaan of wat ik gezien heb echt wel Rouwkwikstaarten zijn. Blijkbaar klopt het beeld dat hij door de antwoorden op zijn vragen krijgt. Hij bevestigt de waarneming. Dit bleek de 4e of 5e waarneming van de Rouwkwikstaart te zijn in het werkgebied van de N.V.W.C.! Nog veel meer leuk, leuk, leuk!

Paul natuurlijk ook naar de Zump. Dat zal je altijd zien: Alleen de 2 Witte kwikstaarten waren nog te vinden!

Natuurlijk heb ik wat boeken opgeslagen over de Rouwkwikstaart. In het boek 'Vogeldeterminatie' wordt een hele pagina met 10 tekeningen gewijd aan het verschil tussen Witte Kwikstaart en Rouwkwikstaart. In de 'Atlas van de Nederlandse vogels' van SOVON lees ik dat de Rouwkwikstaart een standvogel van Groot Brittannië en Ierland is. Op het vasteland komen ze sporadisch voor. Meestal worden ze langs de Noordzeekust gezien.

In Nederland worden de meeste waarnemingen gedaan in juni t/m augustus en maart tot mei. Zij zijn dan vooral langs de kust en langs de grote rivieren te vinden. In de periode november tot en met februari worden vrijwel geen beesten gemeld. Een mogelijke oorzaak kan zijn dat Rouwkwikstaarten in winterkleed vrij lastig van Witte kwikstaarten te onderscheiden zijn en dat in de winter mogelijk vogels over het hoofd gezien worden.

Als er geen bankje gestaan had en ik geen boek bij me gehad had was dat ook hier gebeurd!

Annette van Berkel

Literatuur

- Vogels van Europa, Lars Jonsson, Tirion, Baarn, 1994, p372
- Vogeldeterminatie, Handboek voor het identificeren van vogels. A. Harris, L.Tucker en K. Vinicombe, Tirion, Baarn, 1991, p164 en 166
- SOVON, Atlas van de Nederlandse vogels, p378

Nogmaals Roodhalsfuut

In de vorige Hak-al meldde ik dat er voor de derde keer een Roodhalsfuut in het werkgebied van de N.V.W.C. was waargenomen. Dit blijkt achteraf niet geheel juist te zijn geweest. Een rapport van de Vogelwerkgroep Culemborg (1969), die eigenlijk als voorloper van de N.V.W.C. kan worden gezien, wordt een overzicht gegeven van waarnemingen in de periode 1958 tot en met 1969. In dit rapport wordt de Roodhalsfuut als volgt beschreven:

Het voorkomen van de Roodhalsfuut in ons gebied draagt een zeer onregelmatig karakter. De volgende waarnemingen werden gedaan.

8 februari t/m 16 mei 1964	1 ex. in de Afgraving (VWG)
15 april t/m 18 april 1964	een 2e ex aldaar (v.d. Berg, v. Beek)
26 september 1965	juv. ex. in oostelijke Lekarm bij Hagesteinse Stuw (v.d. Bergh)
16 oktober 1965	3 juv. ex. in de Afgraving (vdB, vdB, Kalden)
6 en 7 november 1965	1 ex. op Lek bij Fort Honswijk (v.d. Bergh, Rubers)
16 januari 1966	1 ex. op Lek bij Ravenswaay (v.d. Bergh)
19 en 20 februari 1966	1 ex. in westelijke Lekarm Hagestein (v.d. Bergh, echtp. Sybrandy)
6 maart 1966	1 ad. ex. idem (v.d. Bergh)
28 december 1968	1 ex. in de Afgraving (v.d. Bergh)

De volledige titel van aangehaalde rapport: De avifauna van Culemborg en Omstreken; Mededelingen van de Vogelwerkgroep "Culemborg", 1969. Utrecht.

Paul van Veen

Vrijwilligerswerk

Voor de bar van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg kunnen zich weer enkele vrijwilligers aanmelden.

Gerrie Monfils.

Nestkastenwerkgroep zoekt actieve leden

Een van de werkgroepen van de N.V.W.C. is de Nestkastenwerkgroep. Dit is niet zomaar een werkgroep. Hij bestaat namelijk al 25 jaar. Daarmee is hij de oudste werkgroep van de N.V.W.C.

De werkgroep richt zijn activiteiten vooral op bosuilen en torenvalken. Dit zijn vogelsoorten die het in het moderne landschap moeilijk hebben om een goede nestelgelegenheid te vinden

De activiteiten van de nestkastenwerkgroep beginnen in het hele vroege voorjaar en lopen tot het begin van de zomer. In die periode worden de nestkasten gemaakt, geplaatst en onderhouden. Daarna worden alle kasten van de bosuilen en torenvalken één of twee keer per maand gecontroleerd. Gekeken wordt of de kasten er nog hangen, er eieren in liggen en hoeveel. Als de eieren uitkomen, wordt er een vogelringer ingeschakeld, die de jonge vogels komt ringen. Hierbij assisteren de werkgroepleden uiteraard. Dit is erg leuk, en een mooie gelegenheid om eens een jonge torenvalk of bosuil van dichtbij te bekijken.

De werkgroep bestaat momenteel uit vier enthousiaste actieve leden. Zoals u zich kunt voorstellen is dat eigenlijk wel wat weinig voor een club, die zoveel zaken te doen heeft.

Bovendien komt hiermee de continuïteit van het werk in gevaar.

De nestkastenwerkgroep is dan ook op zoek naar een aantal mensen, die mee willen werken aan de uitvoering van de taken van de werkgroep. Heeft u dus, in het voorjaar, ongeveer eens per maand een halve zaterdag ter beschikking, en bovendien zin in een lekker stukje praktisch veldwerk, meldt u dan aan als lid van onze werkgroep. U kunt dat doen bij de coördinator, Ruud Post (tel.: 0345 530135). Ook als u nog meer wilt weten kunt u bij hem terecht, of bij Henk Vennix (tel.: 073 5212903) of Gerben Mensink (tel.: 0345 530662).

Gerben Mensink

FIETS MEE IN DE LEVENDE RIVIER

2e Paasdag, 8 april aanstaande organiseert de Stuurgroep Natuur- en milieu-educatie (NME) Rivierenland in samenwerking met de steunpunten voor NME en de natuur- en milieugroepen een fietstocht door het rivierenland. Deze fietstocht is een onderdeel van het totale NME-project Levende Rivieren.

De fietstocht bestaat uit een aantal etappes tussen Culemborg, Tiel en Heerwaarden en in en rond de gemeente Maurik. Vooraf zullen de opstapplaatsen voor de tocht bekend worden gemaakt. Iedere deelnemer aan de fietstocht krijgt een herkenbaar blauw vlaggetje aan de fiets, zodat de fietsen zich als een levende rivier door het landschap verplaatsen. Iedere deelnemer kan zelf bepalen welk deel van de tocht wordt gefietst. In de route zijn verschillende activiteiten opgenomen. Die activiteiten worden georganiseerd door de plaatselijke natuur- en milieugroepen en de steunpunten voor NME. De concrete invulling van de activiteiten is op dit moment nog niet bekend, maar dat het leuk en interessant wordt, staat vast! Het thema van de fietstocht en de verschillende activiteiten is natuurlijk *Levende Rivieren en natuurontwikkeling*.

Veel kinderen uit de regio hebben hier op school al aandacht aan besteed of gaan dat nog doen. De kinderen kunnen u vast ook al veel vertellen tijdens de fietstocht.

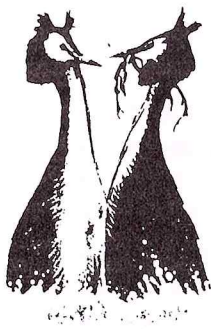
Reserveer de datum vast in uw agenda. 8 April kunt u mee met de Levende Rivierenfietstocht. De deelname aan de fietstocht is kosteloos. We rekenen op mooi weer.

Houdt u de kranten en de aankondigingsposters in de gaten voor meer informatie over deze Levende Rivieren-manifestatie!

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de contactambtenaar natuur- en milieu-educatie van uw gemeente. Voor Culemborg is dit: Mw. G. Baard, telefonisch bereikbaar op tst. 477815.

Hallo jeugdleden....

JEUGDRUBRIEK

fuut

Vorige week heb ik alle Kerst en Nieuwjaarskaarten weer eens van de kamerdeur afgehaald. Heel gezellig al die meest zelfgemaakte kaarten, bedankt voor die van jullie. Ze gaan in een doos samen met die ik van anderen kreeg, misschien kunnen we ze aan het eind van het jaar weer gebruiken om nieuwe kaarten van te maken. Zo sparen we de aankoop van nieuwe kaarten, wat weer goed is voor ons milieu.

Afgelopen maand was er een vuilniswagen van de weg afgegleden, hij zat stampendvol met afval en was zo te zwaar om opgetakeld te worden. Alle afval moest er eerst uitgehaald worden en werd met een grijper aan een kraan overgeheveld in een open wagon.

Wat gooien we toch een hoop nog bruikbaar spul weg. Hele stapels boeken zaten er tussen, rottend fruit, speelgoed, batterijen, te veel om op te noemen.

Boeken die je uitgelezen hebt en niet bewaren wilt kun je best nog door anderen laten lezen, fruit kun je in de winterdag goed aan de vogels voeren, speelgoed kun je vaak ergens afgeven waar er soms uit meerdere stuks weer een goed speeltuig van gemaakt wordt, batterijen kun je bijna bij elke Supermarkt inleveren.

Bij de AMRO/ABN-bank kun je je oude pasje als je een nieuw krijgt inleveren en weet je wat ze er dan mee doen? Een speciaal bedrijf vermaalt en smelt de pasjes, zodat er een grondstof ontstaat voor PVC-buizen, zoals afvoerbuizen en gootsteenstankafsluiters.

Sinds 1992 zijn er zo al 2,2 miljoen oude pasjes verwerkt. Dat is ongeveer 10.000 kg die niet op de afvalberg is terechtgekomen. Goed he?

Nog een aardige is de volgende: van niet meer bruikbare PET-flessen, dat zijn die grote waar cola, sinas en up in zitten, wordt, je gelooft het misschien niet Fleece gemaakt. Dat is een materiaal waar ze jassen, broeken, dassen, hoofdbanden ja heel veel soorten kleding van maken.

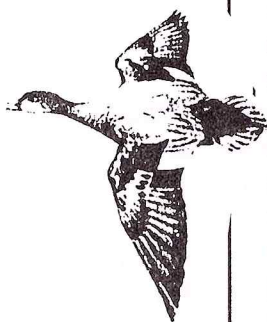
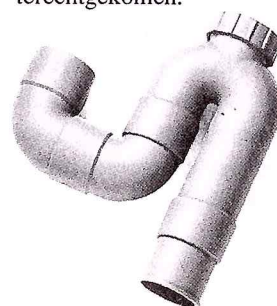
Het is heel licht van gewicht en lekker warm. Misschien is mijn das wel gemaakt van een fles die een van jullie leeggedronken heeft.

Uw oude pas krijgt een tweede leven, als afvoerbuis.

Als u uw nieuwe Euro-pas(sen) komt halen, levert u natuurlijk de oude in. Deze passen worden door de bank doormidden geknipt (voor alle zekerheid) en verzameld.

Een speciaal bedrijf vermaalt en smelt de pasjes, zodat er een grondstof ontstaat voor PVC-buizen, zoals afvoerbuizen en stankafsluiters.

Sinds de vorige omwisseling van de Europassen in 1992 zijn er zo al 2,2 miljoen oude pasjes verwerkt. Dit is ongeveer 10.000 kg. die niet op de afvalberg is terechtgekomen.

krakeend

Onbekende vogels in Nederland

Er is in Nederland een vereniging van vogelaars die niet alleen alles van vogels willen weten, maar ook graag zoveel mogelijk soorten vogels willen zien. Ze hebben zelfs een eigen telefoonnummer, als je dat draait hoor je waar de meest bijzondere soorten er gezien zijn.

Half januari 1996 stond er op dat bandje dat er een Grote Trap gezien was in Drenthe. De Grote Trap is een vogel die niet zo vaak gezien wordt in Nederland, volgens mij was de laatste keer in 1987 in de buurt van Nieuwegein.

De Grote Trap komt niet zo heel veel meer voor, ik heb ze zelf gezien in Polen, Oost-Duitsland, Portugal en Spanje.

Het is de zwaarste vogel van Europa, het mannetje is vaak wel twee keer zo zwaar als het vrouwtje, hij weegt soms wel 18 kilo.

De lengte van de vogel is zo'n 40-45 centimeter, de spanwijdte dus van vleugelpunt naar vleugelpunt van 1.90 meter tot 2.60 meter.

Omdat er ook een Kleine Trap bestaat, die vind je in Portugal en Spanje, heeft er iemand eens een hele flauwe grap uitgehaald. Hij zette een keukentrap en een ladder in een weiland en sprak op het telefoonbandje in dat hij een grote trap en een kleine trap gezien had.

Was wel waar maar de mensen die snel kwamen kijken dachten er twee vogels te vinden. Gelukkig kunnen zulke grappen niet meer ingesproken worden.

Leuk zijn ook de meldingen van de Pestvogels, die door heel het land al gezien worden.

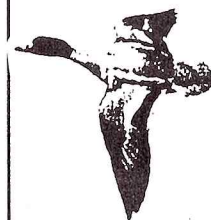
Het is een spreekwachtige vogel met een kuif en de kleuren van een Vlaamse Gaai. Komt uit het hoge noorden van Noorwegen, Zweden, Finland en Rusland. Ook deze vogel is een zeldzame gast in ons land.

Vlakbij Culemborg in Geldermalsen is een Roodhalsgans gezien. Die komt nog van veel verder weg als de Pestvogel. Broedt in de Siberische toendra van de Ob en overwintert vooral in Roemenië en Bulgarije aan de Zwarte Zee.

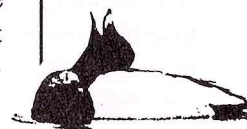
Als je de kans krijgt om naar buiten te gaan, kijk dan goed om je heen, misschien heb je dan het geluk een van deze vogels te zien of een van de vele andere wintergasten.

Wil je nog wat hebben, vragen of weten, bel of schrijf.

Gerrie Monfils.
31/de Limiet 5
4131 NR Vianen
tel./fax: 0347 377638.

wintertaling

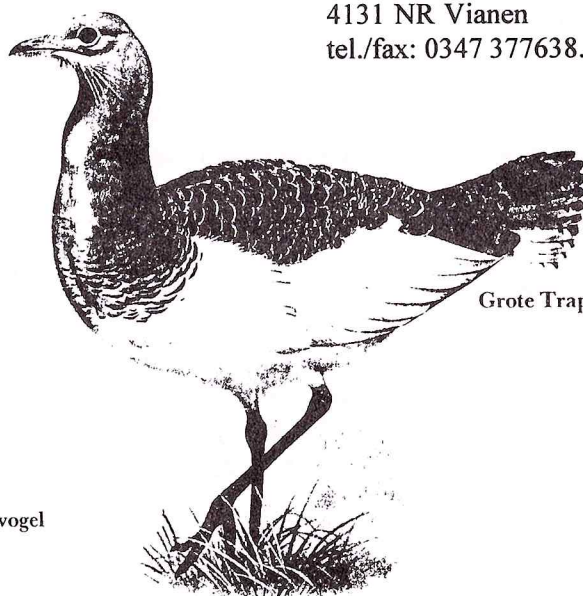
tafeleend

toppereend

Pestvogel

Grote Trap

In deze rubriek aandacht voor interessante artikelen en of uitgaven van diversen natuur verenigingen en instanties. Deze keer extra aandacht voor een drie-tal edities van de Kruisbek, een uitgave van Vogelwacht Utrecht. De besproken tijdschriften zijn terug te vinden op de leesplank in "de Ketelvink".

Uit: Vlinders, jaargang 10, nummer 4, november 1995

Uitgestorven

De Vlinderstichting heeft onlangs een rode lijst voor vlinders opgesteld. Het nut van zo'n lijst hoeft niet te worden toegelicht. In geval van de vlinders ben je dan uitgestorven, dood. Nu is dood niet juist gesteld en misschien er(in) stikken beter. In de zomer van 1995 namelijk wemelden het in Nederland van de Rouwmantels. Een van de soorten die vermeld wordt op de Rode lijst. Is die vermelding dan wel terecht, zou je dan afvragen. Toch wel, in het artikel *Moet de Rouwmantel van de Rode lijst?* wordt het allemaal uitgelegd. Bij vlinders geldt; je bent uitgestorven als je gedurende de afgelopen tien jaar geen populatie in Nederland hebt gehad. Onder een populatie wordt verstaan, een aantal individuen die in staat zijn zich binnen een bepaalde biotoop voort te planten (Wynhoff & Van Swaay, 1995).

Dus, uitsterven betekent hier wat anders dan; door het laatste exemplaar ophouden te bestaan (Koenen). Je leeft wel terdege. Je wordt pas echt dood gewaand wanneer een dikke Mercedes je aanrijdt en op zijn gril meeneemt. Dat overkwam een Culemborgs exemplaar. Die is dus terdege gestorven!

Landelijke Vlinderdag

Op 2 maart a.s. organiseert De Vlinderstichting in de Reehorst te Ede (vlakbij NS-station Ede-Wageningen) wederom een Landelijke Vlinderdag. Op deze dag aandacht voor twee thema's. De Rode Lijst Dagvlinders en het Vlinderherstelplan. Voor de geïnteresseerde. Er wordt aangemeld door de entreeprijs te storten op giro 513.44.25 t.n.v. De Vlinderstichting te Wageningen onder vermelding van Landelijke Vlinderdag 1996 en het aantal personen.

De entreeprijs is f 20,-. Inclusief een lunch f 35,-.

Wordt Nederland een goede gastheer

Jarenlang is erop aangedrongen en eindelijk is het zover. Het jachtverbod op onschadelijke watervogels gaat met ingang van eind 1996 in. Vanaf het volgende jachtseizoen mag er niet meer op; slob-eend, tafeleend, kuifeend, toppereend, watersnip en houtsnip worden gejaagd. Al eerder werd de jacht op de krakeend en goudplevier verboden (1993). Aldus het artikel *Jacht op watervogels belangrijk terug*

Uit: Van nature, jaargang 5, nummer 11, november 1995

De mens in de rol van Jaws

Op de haai wordt wereldwijd meedogenloos jacht gemaakt. In het artikel *Haaïen in nood* een verhaal over de ongevaarlijke haai. Van de 400 soorten haaïen op aarde worden er 20 commercieel bejaagd. Jaarlijks verstikken miljoenen haaïen in de drijfnetten. Daarin vinden niet alleen de haaïen maar ook de dolfinen, zeeschildpadden en allerlei vogels een langzame dood. Overal ter wereld worden de haaïen door de mensen gegeten. De Fransen zijn verzot op de haringshaai. De hamerhaai wordt verkocht als zwaardvis of tonijn. Rock Salmon ofwel rotszalm is op de markt te koop in Engeland maar dat blijkt een hondshaai te zijn. Terwijl de doornhaai, als een paling gerookt, niet wordt versmaden. Ook voor de haaïevinnesoep, een peperdure Aziatische delicatess, worden enorme aantallen gevangen. Per stuk brengt een rugvin 60 gulden op. Terwijl de meeste haaïen de mensen toch met rust laten. Hooguit 10 soorten haaïen hebben menseneters in de familie. De gevaarlijkste killer is de witte haai. Exclusief de opnames van Jaws (I t/m III) zijn er vanaf 1950 meer dan 100 mensen door deze zeven tot acht meter

lange haai aangevallen, 22 daarvan werden gedood. Inmiddels behoren vele soorten haaien tot bedreigde diersoorten. En nu heeft de internationale CITES-conferentie alarm geslagen en heeft de hulp van Wereld Natuur Fonds ingeroepen. De CITES is de internationale conventie die de handel in bedreigde dieren en planten reguleert. Nu gaat TRAFFIC, een organisatie van WNF, een onderzoek starten om te zien wat de omvang van de handel is. Om welke soorten gaat het? Hoeveel zijn er nog over? Het onderzoek moet in 1997 zijn afgerond en zullen er internationale afspraken worden gemaakt om de haaien te beschermen.

Uit: Panda, nummer 1, winter 1996

De ballen

In de afgelopen jaren heeft de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland getracht een braakbalonderzoek in deze provincie een nieuw leven in te blazen. De meest interessante predator voor een dergelijke onderzoek, de kerkuil, komt al sinds jaren vijftig niet of nauwelijks voor in Zuid-Holland. De meeste braakballen kwamen dan ook van de ransuil. In het begin (1993) leek het niet mee te vallen om grote hoeveelheden braakballen te verzamelen. De veel bekende roestplaatsen waren inmiddels verlaten, wat als gevolg zou hebben dat er geen braakbalmateriaal beschikbaar zou zijn. In het artikel **Nieuwe gegevens uit braakballen** wordt toegelicht hoe het goed mogelijk is actief zoeken naar braakballen. Het resultaat in de winter '93-'94, 55 vindplaatsen in Zuid-Holland. Uit het onderzoek is gekomen dat de ransuil voornamelijk van veldmuizen (71%) en bosmuizen (16%) leeft. Met regelmaat zijn er ook andere prooidieren aangetroffen in de braakballen, maar uitgedrukt in procenten blijkt dit te zijn te verwaarlozen. De kerkuil blijkt grotendeels afhankelijk te zijn van de huisspitsmuis (42%) en veldmuis (21%). Dit onderzoek levert niet alleen interessante informatie op over de verspreiding en aantalsontwikkelingen van kleine zoogdieren, maar ook over hun predatoren. Door het ontbreken van de huisspitsmuis is de kans groot dat de kerkuil bij strenge winters door honger dood gaat. Bij een braakballen onderzoek blijft altijd de vraag in hoeverre de dieren die in braakballen worden aangetroffen, inderdaad in de buurt worden geslagen. Het is namelijk bekend dat de uil vele tientallen kilometers verderop de braakbal dropt. Voor de verder geïnteresseerde valt er in dit artikel nog veel informatie over de kleine zoogdieren in Zuid-Holland te lezen.

Uit: Zoogdier, jaargang 6, nummer 2, oktober 1995

Bosmieren gevraagd

Hoe vaak kom je tegenwoordig nog grote mierenhopen in het bos tegen? Een vraag die te lezen is in het artikel **De groene specht lijkt het lachen vergaan**. De vraag lijkt gerechtvaardigd omdat door bodemverzuring en verstoting van de mineralenbalans door stikstof uit de lucht, het mierenbestand negatief wordt beïnvloed. En van deze mieren is onze lachenbek nou juist zo afhankelijk. De groene specht is een standvogel. Vogeltrek is voor hem een volkomen onbekend begrip. Zelf onvolwassen exemplaren verplaatsen zich bij uitzondering over afstanden van enkele tientallen kilometers. Als echte miereneter zoekt de groene specht, in tegenstelling tot de andere spechten, zijn voedsel vooral op de grond. In de zomer worden de mieren veelal rechtstreeks van de grond opgepikt. Waarschijnlijk onthoudt de groene specht de mierennesten in zijn leefgebied. Zelfs als er sneeuw ligt weet hij ze te vinden. De groene specht komt in 's-winters in problemen als na een korte dooi de sneeuw weer opvriest. Door de harde ijskoek wordt het onmogelijk om de grondnesten te bereiken. En dan sterven de groene spechten de honger dood. Gelukkig zijn steeds meer natuurbeherende instanties zich ervan bewust dat een natuurlijk bosbeheer voor veel bosvogels van groot belang is. Nu extensief beheren van wegbermen in opkomst is, kunnen mieren en dus ook deze specht ervan profiteren. De vraag is of de maatregelen voldoende zijn om hem van de Rode Lijst te doen verdwijnen. De stand heeft zich de afgelopen jaren weten te stabiliseren. Maar er zijn nog vele onzekerheden die het bestaan van de groene specht bedreigen. Zoveel dat iedereen het lachen zou vergaan.

Uit: Vogels, januari/februari 1996-1

In 't kort

In de *Kruisbek* nr. 3 en 4, jaargang 38; wordt in twee delen de populatie van vogels in het artikel **populatieschattingen en aantalsverloop van broedvogels in de provincie Utrecht** beschreven. Deel 1 behandelt de kolonievogels, waarbij in deel 2 aandacht voor de zeldzame broedvogels. In deel 1 valt vooral de teruggang van vele koloniën op. Opmerkelijk pogingen van de zilvermeeuw uit de

duinen, om zich als broedvogel te vestigen in Utrecht. Gevolgen van predatie door vossen aldus de auteurs. Ook de aalscholver heeft enkele pogingen gedaan om zich als broedvogel te vestigen. Het visdiefje heeft zich binnen de onderzoeksperiode 1989-93 weten uit te breiden. In deel 2 (nr 4) een bespreking van de zeldzame broedvogels. Het blijkt dat ten opzichte van de jaren zestig er 16 soorten zijn afgenomen, waarvan 4 soorten geheel zijn verdwenen nl. korhoen, velduil, draaihals en grauwe klauwier. Daarentegen zijn er 4 soorten nieuw te noemen; grauwe gans, smient, kramsvogel en raaf. 6 soorten zijn in aantal toegenomen. Dit artikel is zeker de moeite waard om gelezen te worden.

*In de Kruisbek nr. 5, jaargang 38; in het artikel **Bosuilen in de Löpikerwaard** een rapportage over het voorkomen van de bosuil. Bosuilen zijn uitgesproken standvogels, ze zijn strikt monogaam en hechten in sterke mate aan hun nestplaats. Jonge bosuilen verplaatsen zich zelden meer dan enkele kilometers van hun geboorteplek (Mooij, 1982) aldus het artikel. Ook dit artikel is zeker de moeite waard om te lezen, wellicht een aardig naslagwerk.*

Midwinterfeest

Kerstvakantie.

Een verrukkelijk luie gezellige periode. Menige ochtenduurtsjes werden verslapen om alle vermoeidheid van de afgelopen weken weg te werken. En 's middags na de brunch een wandeling, om het te veel aan kerstkransjes en oliebollen wat te compenseren.

Op één van die luie ochtenden schoof ik het gordijn open om vervolgens op slag wakker te zijn.

Een stralend sprookje lag daar buiten te schitteren en fonkelen tegen een strak blauwe lucht.

Binnen een mum was een boterham verwerkt en liep ik al buiten.

Ieder takje van de bomen was bedekt met wel bijna een centimeter ijskristallen. Geen vochtig donker hout was meer zichtbaar. De berkeboom op de hoek stond zich stralend naar de lucht uit te strekken; een weelde van witte kristallen sierde al die duizenden kleine takjes.

In de uiterwaarden was geen grassprietje meer groen. Ieder teer stengeltje was bedekt met glanzende piekjes en eindigde in een ijsrozetje. Alles stond in volle bloei. De zon deed de vonken er afspatten, wit, blauw en roze.

Met iedere stap veranderde deze wondere wereld van kleine glinsters. Voorzichtig plaatste ik mijn voeten om niet te veel te mollen. Bijna elke stap voelde ik mij haast schuldig omdat het weer zo veel ijsbloempjes minder feest was.

Een feest, midwinterfeest.

Waarom hebben we dit te danken, dacht ik even. Moet je kijken hoe slordig we er mee omspringen, en om dan op zo'n feestje te worden uitgenodigd dat is toch wel erg veel hete kolen, zij het in ijzige vorm.

Maar vlug heb ik die gedachte uit mijn, te snel zwaar-moedige, brein gebannen en heb uren lopen genieten. Onze uiterwaarden, een volle dag volslagen in bloei van miljarden fonkels. Alsof alle sterren 's nachts voor een dag op aarde hadden willen blijven. Een fantas-tisch feest, midwinterfeest.

Anne Martine

Vogelnesthulp

Voor het nest van de vrije vogels van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, genaamd de Ketelvink, wordt voor het broedseizoen gezocht: enkele vrijwilligers die het nest zo af en toe of met meer regelmaat een schoner aanzien geven.

Gerrie Monfils.

OVER KROEZEN EN GRONDELS, BERMPIJES EN VETJES

INLEIDING

Al geruime tijd is er binnen de N.V.W.C. een tendens waar te nemen dat er een groeiende belangstelling is voor andere organismen dan vogels en planten. Ook landelijk is zo'n tendens waar te nemen. Zoogdieren, hommels, libellen, sprinkhanen, paddestoelen en mossen zijn steeds vaker onderwerp van inventarisaties en studies.

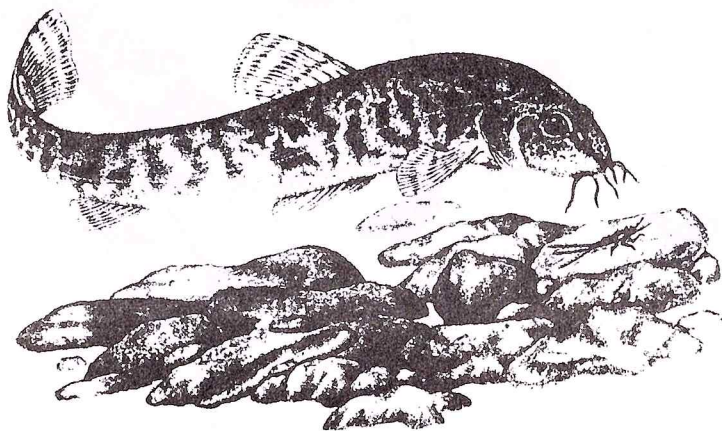
Vreemd genoeg wordt aan één soortengroep vrijwel geen aandacht besteed, terwijl dit toch een groep is waar velen in hun jeugd al kennis mee hebben gemaakt. De groep die ik bedoel is de groep van de vissen en dan met name de inheemse zoetwatervissen. Ook landelijk wordt deze groep ondergewaardeerd. Hoewel het aantal "ichtyologen" beperkt is neemt vooral onder herpetologen die aangesloten zijn bij RAVON (Reptielen, Amfibieën, Vissen Onderzoek Nederland) de belangstelling voor visonderzoek steeds meer toe. Die groeiende belangstelling voor de Nederlandse visfauna blijkt ook uit het bestaan van de 'Stichting Atlas Verspreiding Nederlandse zoetwatervissen'. Het doel van deze stichting is het produceren van een verspreidingsatlas van de Nederlandse zoetwatervissen. Gaat alles volgens plan dan zal die atlas begin 1996 verschijnen. Ook talloze gegevens uit de Betuwe zijn in die atlas opgenomen. Veel van die gegevens, met name van de kleinere vissoorten zijn door ondergetekende verzameld.

DE VISFAUNA

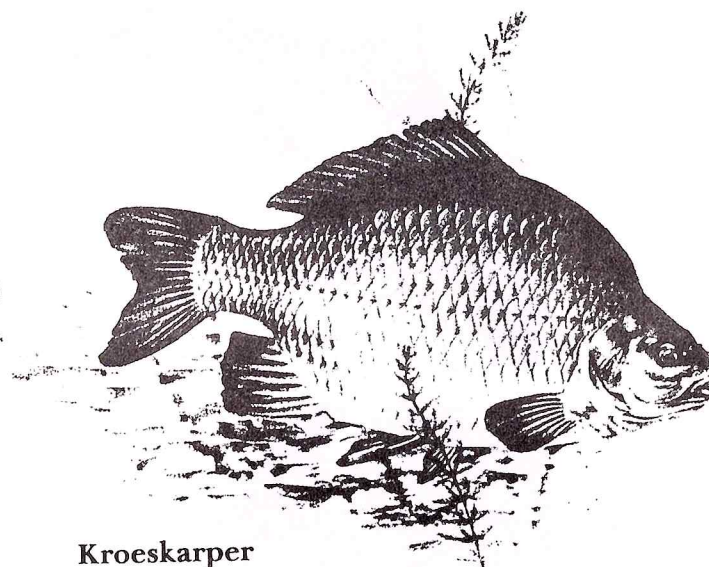
De Nederlandse zoetwatervisfauna is allang niet meer natuurlijk. Al sinds mensenheugenis wordt er op grote schaal vis uitgezet. Enerzijds wordt dit om puur commerciële reden gedaan. Zo werden en worden nog steeds in allerlei afgesloten wateren glasaaltjes uitgezet om deze jaren later als grote dikke en vette aal weer aan het water te onttrekken. Anderzijds hebben veel visuitzettingen om recreatieve redenen plaatsgevonden. In kleine afgesloten vijvers, maar ook in niet afgesloten stads- en plantsoenvijvers zijn bijv. goudkarpers en goudwindes uitgezet. Ook voor beheersdoeleinden zijn vissen (graskarpers) uitgezet.

De grootste visuitzettingen zijn en worden verricht door de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV) ten behoeven van de hengelsport. De hengelsport is in Nederland een geaccepteerde vorm van vrije tijdsbesteding die door vele honderdduizenden mensen wordt beoefend. Veel van deze hengelaars zijn bij een hengelsportvereniging aangesloten. Het

doel van deze verenigingen is, eenvoudig gesteld, het met een hengel laten vangen van zoveel mogelijk en zo groot mogelijke vissen. Hiertoe moet een visbestand aanwezig zijn van voor de hengelsport aantrekkelijke vissoorten. Om dit te verwezenlijken worden door de OVB, in opdracht van de hengelsportverenigingen op tal van plaatsen voor de sportvisserij interessante vissoorten uitgezet. Opmerkelijk is dat de gevolgen op de reeds in het water aanwezige vissoorten en op de overige (water)fauna niet of nauwelijks onderzocht wordt. Overigens geldt dit niet alleen voor visuitzettingen maar ook voor uitzettingen van bijv. vlinders en zoogdieren). Door al die uitzettingen en overbevissing is, zoals eerder gesteld, de verspreiding van de Nederlandse visfauna verre van natuurlijk. Slechts de verspreiding van de kleinere, niet voor de sportvisserij interessante vissoorten is nog ten dele natuurlijk te noemen. Tabel I geeft een overzicht van de voor de sportvisserij interessante en niet interessante vissoorten en tevens van welke vissoorten uitgezet worden.

Bermpje

Kroeskarper

Sportvissoort	uitgezet	niet sportvissoort
Baars	X	Alver
Beekforel	X	Bermpje
Blankvoorn	X	Bittervoorn
Brasem		Driedoornige stekelbaars
Karper	X	Grote modderkruiper
Kolblei		Kleine modderkruiper
Kopvoorn	X	Kroeskarper
Paling	X	Kwabaal
Regenboogforel	X	Pos
Ruisvoorn	X	Rivierdonderpad
Snoek	X	Riviergrondel
Snoekbaars	X	Serpeling
Winde	X	Tienddoornige stekelbaars
Zeelt		Vetje

Tabel I. Indeling van de vissoorten uit midden Nederland in voor de sportvisserij interessante en niet interessante vissoorten. Aangegeven is welke soorten regelmatig worden uitgezet.

ONDERZOEK

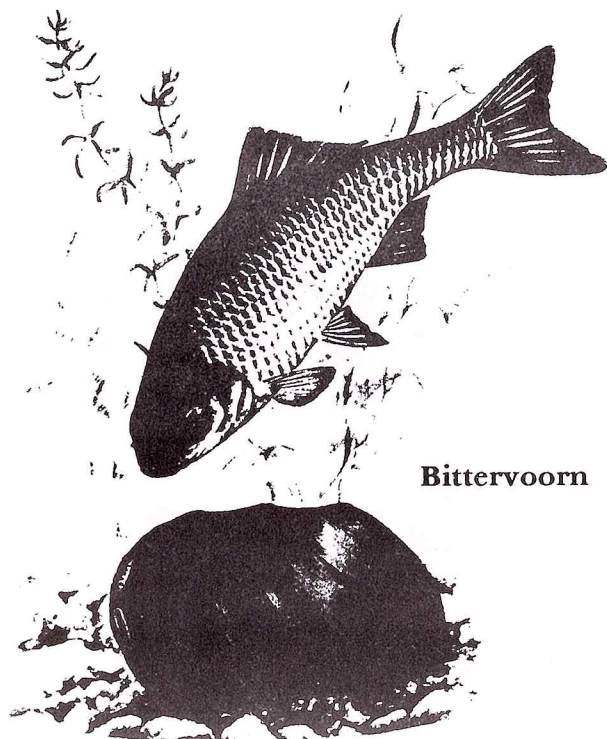
Gedurende een aantal maanden in de herfst/winterperiode 1994/1995 werd door de auteur een 1/2 dag per week besteed aan visonderzoek in de West-Betuwe. Met de West-Betuwe wordt hier een gebied bedoeld dat grofweg begrensd wordt door de A-2 in het westen, de Lek in het noorden, de Tielse straat in het oosten en de A-15 in het zuiden.

Met een schepnet (50 x 60 cm) werden allerlei wateren bemonsterd. Met deze vangmethode worden vooral de kleinere vissoorten en kleine exemplaren van grotere vissoorten gevangen. Tijdens de inventarisaties ging de aandacht vooral uit naar stuwen en stuwte, sluisjes en kruisingen van wateren. Uit ervaring is

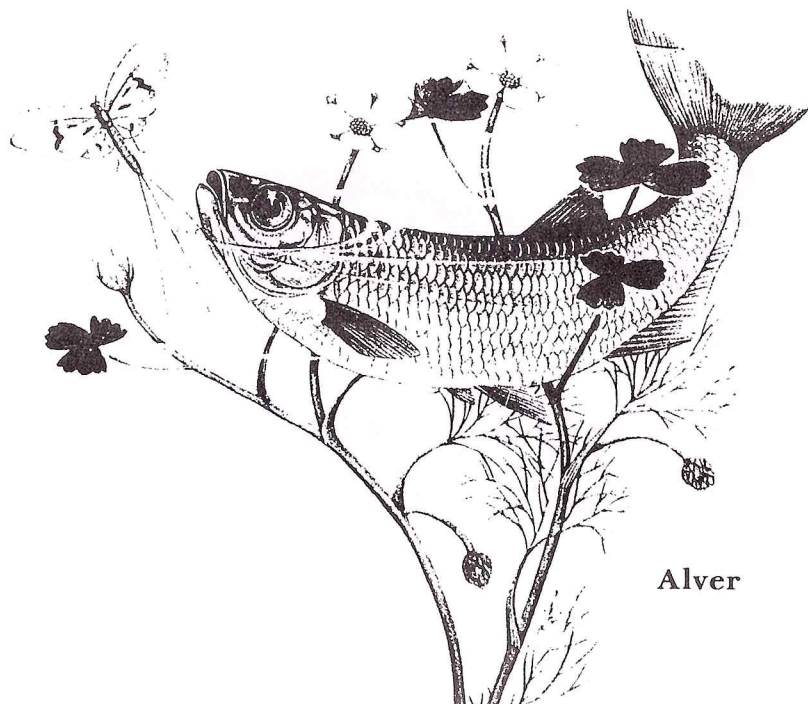
gebleken dat zich hier in de wintermaanden vaak (grote) scholen vis ophouden. Ook onder en bij bruggen treedt dit fenomeen op, zodat ook bij dergelijke objecten intensief werd bemonsterd. In bredere wateren als de Maurikse wetting werden vooral de oeverzones bemonsterd.

RESULTATEN

Tabel II geeft een overzicht van de tijdens de bemonstering aan getroffen vissoorten. Hierbij zijn ook een viertal soorten (Snoekbaars, Brasem, Karper en Paling) betrokken die niet met het schepnet werden gevangen maar door sportvissers werden bemachtigd.

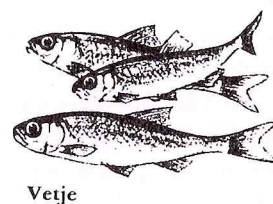

Bittervoorn

Alver

	vindplaatsen	Km-hokken
Alver	4	3
Baars	20	17
Bermpje	6	5
Bittervoorn	6	5
Blankvoorn	22	19
Brasem	+	
Driedoornige stekelbaars	26	23
Karper	+	
Kleine modderkruiper	17	15
Kolblei	7	7
Kroeskarper	1	1
Paling	+	
Pos	10	9
Rietvoorn	11	10
Riviergrondel	3	3
Snoek	1	1
Snoekbaars	+	
Tienddoornige stekelbaars	22	20
Vetje	3	3
Winde	2	2
Zeelt	24	23

Vetje

Tabel II. Aangetroffen vissoorten in de west-Betuwe met vermelding van aantal vindplaatsen en aantal Km-hokken waarin de soort is aangetroffen. (Van Brasem, Karper, Paling en Snoekbaars is slechts de aanwezigheid '+' aangegeven).

Tijdens de visinventarisaties is de aanwezigheid van 21 vissoorten in de West-Betuwe vastgesteld, voorwaar geen gek aantal. Bij beschouwing van de lijst vallen een aantal soorten op. Dat er in de West-Betuwe soorten als Blankvoorn, Baars en Snoek voorkomen is bekend en zal niemand verbazen. Maar dat ook Bermpje, Riviergrondel en Alver voorkomen zal minder bekend zijn en velen verbazen. Dat daarnaast de Driedoornige stekelbaars de ruimste verspreiding heeft en zelfs op meer plaatsen is aangetroffen dan bijv. de Blankvoorn is zonder meer opvallend te noemen.

BIJZONDERE SOORTEN

De aanwezigheid van een aantal vissoorten geeft aanleiding deze soorten een wat nader te beschouwen. Hieronder worden van Alver, Bermpje, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Kroeskarper, Riviergrondel en Vetje wat nadere gegevens gepresenteerd.

Alver

De Alver is een tot de karperachtigen behorende vrij

kleine vissoort, met een maximale lengte van ong. 25 cm. De vis is slank gebouwd met een duidelijke bovenstandige bek. Dit duidt erop dat de Alver vooral voedsel vanaf of van net onder de wateroppervlakte bemachtigd. De Alver is een scholenvis en kan talrijk voorkomen in langzaam stromende laaglandrivieren. De soort komt bijv. algemeen voor in de Kromme Rijn. De Alver is warmtegevoelig; bij temperaturen van rond de 25° C treden evenwichtsstoornissen op, bij hogere temperaturen sterven de dieren.

In de West-Betuwe is de Alver op vier plaatsen aangetroffen. De vindplaatsen betreffen allen wat grotere en diepere wetingen met meer of minder hard stromend water.

Bermpje

Het Bermpje is een tot 12 cm lang visje met een duidelijk onderstandige bek. Rond de dek bevinden zich een zestal bekdraden die bij het voedselzoeken dienst doen als voelsprieten. Het Bermpje heeft een meer breed dan hoog lichaam. Hierdoor is het goed in staat op de bodem van snel stromende wateren te leven. Tot voor kort werd verondersteld dat deze

vissoort slechts voorkwam in schone, heldere en zuurstofrijke beken en rivieren in het oosten en zuiden van ons land. Inventarisaties in Noord-Limburg, in Gelderland en in de West-Betuwe laten zien dat het Bermpje ook kan voorkomen in licht tot matig vervuilde wateren tot zeer troebele wateren. De aanwezigheid van voldoende zuurstof in het water lijkt de kritische factor in het voorkomen van het Bermpje te zijn. Hierdoor lijkt stromend water een voorwaarde te zijn; stromend water bevat in de regel meer zuurstof dan stilstaand water. In dergelijke, op het oog ongeschikte wateren komt het Bermpje dan vooral voor nabij kunstwerken als sluisjes, bruggetjes en stuwjes, kortom plaatsen waar extra stroming en dus extra zuurstof in het water aanwezig is.

In de West-Betuwe is het Bermpje op 6 plaatsen aangetroffen. Enkele vindplaatsen betreffen de Maurikse wetering, maar ook in hier op uit komende afwateringssloten werd het Bermpje aangetroffen. De vindplaatsen in de Maurikse wetering bevinden zich vrijwel allemaal nabij bruggen. Bij deze bruggen bestaat de bodem uit beton, vaak met veel puin. Juist hier werden de meeste Bermpjes aangetroffen. In de afwateringssloten is het Bermpje vaak in het snel stromende water achter stuwjes aangetroffen. Ook hier is de bodem versterkt met beton en puin. De waterdiepte betrof vaak niet meer dan 15 cm. Bovenstreams van de Stuwjes is het Bermpje niet gevonden; dit duidt erop dat de stuwjes een barrière voor het Bermpje vormen.

Bittervoorn

De Bittervoorn heeft een zeer bijzondere wijze van voortplanting. In het vroege voorjaar zoeken de mannetjes een grote zoetwatermossel op en verdedigen deze mossel tegen soortgenoten. Wijfjes worden middels een baltspeel uitgenodigd de mossel te komen inspecteren. Doet een wijfje dit en bevalt de mossel haar dan legt ze een aantal eitjes in de mossel. Ze doet dit door haar lange legbuis in de ademopening van de mossel te steken en de eitjes in de mantelholte van de mossel te deponeren. Het mannetje stort zijn homvocht boven de mossel uit op het moment dat deze water 'inzuigt'. Aldus worden de eieren in de mossel bevrucht. Na uitkomen van de eieren blijven de larfjes nog enige tijd in de mossel tot ze vrij gaan zwemmen. Tot aan het moment dat de larfjes vrij zwemmen verdedigt het mannetje de mossel. Gezien de voortplantingswijze komen Bittervoorns alleen daar voor waar ook grote zoetwatermossels voorkomen.

In de West-Betuwe is de Bittervoorn op zes plaatsen gevonden. Het merendeel der vindplaatsen betreffen wat breder sloten met een vaak weelderige plantengroei.

Kleine modderkruiper

De Kleine modderkruiper is een palingachtig bodemvisje dat zo'n 12 cm. lang kan worden. De diertjes leven op of zelfs in de bodem. Ze leven van allerlei klein spul dat ze uit de modderlaag filteren. De Kleine modderkruiper is één van de weinige wettelijk beschermde vissoorten. De reden om de Kleine modderkruiper eertijds bij wet te beschermen was de onbekendheid van het kleine ding; men veronderstelde dat het diertje zeldzaam was. Tegenwoordig weten we dat de Kleine modderkruiper in elk geval in het lage deel van Nederland een gewone verschijning is.

In de West-Betuwe is de soort op 16 plaatsen in allerlei watertypes gevangen.

Kroeskarper

De kroeskarper kan tot 45 cm groot worden. Bij oude exemplaren is het lichaam bijna net zo hoog als lang. De jonge exemplaren worden gekenmerkt door een zwarte vlek nabij de staartwortel. Opvallend is dat grote exemplaren zeer grote schubben bezitten. In tegenstelling tot de Karper bezit de Kroeskarper geen bekdraden.

Kroeskarpers zijn goed bestand tegen een laag zuurstofgehalte van het water doordat ze van darmademhaling gebruik kunnen maken. Ook in wateren die tot de bodem bevrozen kunnen Kroeskarpers overleven. In de vorstperiode 'graven' ze zich diep in de modderlaag in. Beviest ook de modderlaag dan kunnen ze dit ook nog tijdelijk overleven. Ook tijdelijk droogvallen van het water kunnen ze overleven door zich diep in de modderlaag in te graven. De laatste jaren lijkt de Kroeskarper achteruit te gaan.

In de West-Betuwe werd slecht één exemplaar gevangen, n.l. een 32 cm groot exemplaar in een wetering nabij de Zeedijk.

Riviergrondel

De Riviergrondel is een tot 20 cm lange vis van langzaam stromende wateren. De Riviergrondel heeft grote ogen, de rug is groenbruin met zwarte vlekjes. De zijkanalen van het diertje zijn vaak wat blauwig. Het is een bodemvis die zich voedt met allerlei kleine ongewervelden. Ze bezitten één paar bekdraden die onder andere bij het voedselzoeken wordt gebruikt. Voor de voortplanting zijn ze aangewezen op fijne grindbodems.

In de West-Betuwe is de Riviergrondel op drie plaatsen aangetroffen. Twee keer werd de soort in de Maurikse wetering nabij het Amsterdam-Rijnkanaal gevangen. Het waren zonder uitzondering kleine, minder dan één jaar oude exemplaren, zgn 0+ vis.

In een afwateringssloot werden enkele grotere exemplaren gevangen. De vangplaats bevond zich vlak achter een stuwte waar zich fijn grind had opgehoopt

in een circa 50 cm diep 'gat'. Waarschijnlijk komt de Riviergrondel in wat grotere stromende wateren als de Linge meer voor, maar kunnen daar met een schepnet moeilijk gevangen worden.

Vetje

Het Vetje is een scholenvisje dat meestal met velen bij elkaar voorkomt. Het visje kan ongeveer 10 cm lang worden, maar blijft meestal veel kleiner, zo'n 6 cm. Het Vetje is een slank, zilverachtig gekleurd visje met grote ogen en een grote bovenstandige bek. Het, in biologisch opzicht, meest opvallende aan het Vetje is de onvolledige zijlijn. De zijlijn bij vissen bestaat uit een rij schubben over de zijkant van de vis. Deze schubben hebben een porie welke in verbinding staan met erachter gelegen, met gelei gevulde kanaaltjes. Met dit zijlijnsysteem kunnen de vissen drukverschillen waarnemen en zo de wereld om zich heen 'zien'. Het Vetje bezit slechts een onvolledige zijlijn. Voor het waarnemen zijn ze dus vooral afhankelijk van de ogen, vandaar dat deze relatief groot zijn. Uit proeven is gebleken dat Vetjes in het donker moeite hebben om als school bijeen te blijven; de onderlinge afstand tussen de vissen werden steeds groter. Vetjes worden bij allerlei visbemonsteringen vaak over het hoofd gezien; Bij beroepsvissers bijvoorbeeld is het visje vrijwel onbekend.

De eisen die het Vetje aan zijn leefomgeving stelt zijn maar ten dele bekend. Gezien het belang van de ogen bij het waarnemen van de omgeving lijkt helder water een voorwaarde te zijn. Toch worden Vetjes ook in troebel water gevangen. Meestal worden ze in wat bredere weteringen, in kanalen en rivieren aangetroffen. Vaak ook komen ze als enige vissoort voor in kleine afgesloten wateren, Het Vetje is als geen ander in staat dat soort kleine wateren snel te bevolken en kan dan vele keren per jaar eieren afzetten. In de vijver van de auteur werden in het voorjaar 1995 drie Vetjes van ongeveer 4 cm. uitgezet. In het najaar van 1995 waren er al honderden nakomelingen van verschillende grootte!

In de West-Betuwe is het Vetje op drie plaatsen aangetroffen. In twee gevallen was de vindplaats een brede wetering nabij Buren. Hier betrof de vangst slechts enkele exemplaren.

Bij het sluisje bij de Nieuwe brug/Molenkade werden een groot aantal Vetjes net een lengte tot 6 cm gevangen. Het water ter plaatse is troebel en stroomt licht. De diepte was 60 cm.

gedaan. Op dit terrein zijn nog steeds nieuwe dingen en soorten te ontdekken. Zo heeft een kleine fanatieke groep onderzoekers grote delen van Zuid-limburg onderzocht. Zo hebben we de Gestippelde Alver weer voor Nederland herontdekt. Deze vissoort was vele tientallen jaren niet meer in ons land waargenomen. Juist in het rivieren gebied is nog veel te ontdekken. Onder andere door de ingebruikname van het Rijn-Donaukanaal hebben vele "oosterse" vissoorten de weg naar West-Europa gevonden. Voorbeelden hiervan zijn de onlangs door ons gevangen Blauwneus en de Roofblei.

Kortom, behalve Kroezen, Grondels, Bempjes en Vetjes is er onder water nog veel meer te beleven.

LITERATUUR

- Crombaghs, B.H.J.M., en G. Hoogerwerf, 1990. Een studie naar het voorkomen en de verspreiding van de visfauna in de provincie Utrecht. Nijmegen.
- Jong, Th.H. de, 1993. Poelen en Broeihopen. Biotoopverbeteringsplan voor amfibieën en Reptielen in het Kromme Rijngebied. Stichts Landschapsbeheer, De Bilt.
- Jong, Th.H. de, 1994. RMI-bericht nr. 11, Onderzoek fauna 1993 De Venen, deel 2: De vissen. Bureau Milieu-inventarisatie Provincie Utrecht, Utrecht.
- Jong, Th.H. de, 1994. RMI-bericht nr. 29, Fauna-onderzoek De Venen-zuid, 1994. Bureau Milieu-inventarisatie Provincie Utrecht, Utrecht.
- Lelek, A, 1987. The Freshwater fishes of Europe. Vol 9: Threatened fishes of Europe. Aula-Verlag GmbH. Wiesbaden,
- Nijssen, H. en S.J. de Groot, 1987. De vissen van Nederland. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud.
- Dirkse, G.M. en F. van Ommen, 1987. Vissen in de Polder Zeldert. Gemeente Amersfoort, afd. Welzijnszaken, Amersfoort.

Theo de Jong
Vivaldistraat 17
4102 CM Culemborg
tel.: 0345 519946

EPILOOG

Gezien bovenstaande is het verwonderlijk dat er niet meer onderzoek naar onze zoetwatervissen wordt

Vogelwaarnemingen

De wintermaanden zijn zoals gebruikelijk weer rustig wat de vogels betreft. Door de kou zijn er grote aantallen Grote Zaagbekken en Nonnetjes waar te nemen, vooral op de Afgraving. De voorspelde Pestvogels en Notekrakers zijn bij Culemborg nog niet komen opdagen. Echter, in plaatsen als Lopik of Veenendaal zijn ze al wel gezien. Blijven opletten dus, de winter is nog niet voorbij!

Stijn Brand

Soort	Plaats	Aantal	Datum	Waarnemer
Dodaars	Afgraving	1	04-01-96	AR
	Einde Weidsteeg	1	30-12-95	AMR
	PPB	2	08-12-95	AMR
	Trektelpost	1	13-12-95	GM
	Afgraving	1	27-12-95	AMR
Aalscholver	Trektelpost	36	08-12-95	AMR
Roerdomp	Afgraving	1	16-12-95	GM
Ooievaar	Rietveldseweg	1	dec + jan	GMO
Wilde Zwaan	Trektelpost	9	25-11-95	Trektellers
	Redichemse Waard	66	02-01-96	AMR
Kleine Rietgans	Afgraving	7	13-12-95	GM
Smient	Goilberdingerwaard	500	24-12-95	AY
Wintertaling	Afgraving	3	03-01-96	AMR
	Goilberdingerwaard	2	24-12-95	AY
Slobeend	Goilberdingerwaard	4	24-12-95	AY
Brilduiker	Trektelpost	2	15-12-95	GM
	Afgraving	1	29-12-95	AMR
Grote Zaagbek	Afgraving	10	04-01-96	AR
	Trektelpost	8	28-11-95	PvV
	Trektelpost	3	25-11-95	Trektellers
	Einde Weidsteeg	13	26-11-95	AMR
	Einde Weidsteeg	3	30-12-95	AMR
Nonnetje	PPB	1	19-11-95	GM
	Afgraving	6	02-01-96	AMR
	Afgraving	9	04-01-96	AR
	Afgraving	7	28-12-95	AMR
Havik	Steenwaard	1	28-12-95	AR
Patrijs	Molenkade	2		RJ

Soort	Plaats	Aantal	Datum	Waarnemer
Goudplevier	Zoelmond	7	24-1-95	GM, KV, RP
Witgatje	Langedr.-Honddijk	1	12-12-95	AMR
	Trichtse Kade	1	17-12-95	GM, RP
Ransuil	Pikse Bogert	9	22-11-95	AvB, RP
IJsvogel	Molenkade	1	06-12-95	RJ
	Molenkade	1	09-12-95	RJ
	Molenkade	1	24-11-95	GM, RP, KV
	Molenkade	1	24-11-95	CJ
	De Bol	1	02-01-96	AMR
Groene Specht	De Bol	1	14-11-95	AMR
Waterpieper	Einde Weidsteeg	1	28-11-95	PvV
Goudhaantje	Linnaeuslaan	1	25-11-95	RP
Kramsvogel	Goilberdingerwaard	150	24-12-95	AY
Grote Lijster	Redichemse Waard	1	20-11-95	LvdK
Matkop	Afgraving	5	27-12-95	AMR
Staartmees	Rijksstraatweg	1	17-12-95	RJ
	Molenkade	6	27-12-95	RJ
	Rijksstraatweg	8	20-12-95	RJ

De initialen staan voor:

LvdK = Leo van der Kooij
 AR = Arjan Reesink
 AMR = Annemartine Reesink
 GM = Gerben Mensink
 GMo = Gerrie Monfils
 AY = A. Ydenberg
 PvV = Paul van Veen
 RJ = René Janssen
 KV = Kars Veling
 RP = Ruud Post
 AvB = Annette van Berkel
 CJ = Christien Janssen

Kramsvogel

Eerste waarneming van het seizoen van de Boerenzwaluw doorgeven

In onderstaand artikel wordt een project beschreven waarbij jongeren en Boerenzwaluwen een belangrijke rol spelen. In Europees verband wordt de trek van de Boerenzwaluw door waarnemingen van jongeren beschreven. Ook de jongeren (jeugdleden) van de N.V.W.C. worden opgeroepen om hieraan mee te werken. Het uiteindelijk doel is een kaart op Europese schaal waarop de trek wordt weergegeven. Tevens zullen van de resultaten artikelen worden gemaakt, door de (inter)nationale coördinatoren die te zijner tijd ook in de Hak-al geplaatst zullen worden.

Jongeren in Europa kijken naar de Boerenzwaluw

In april trekken weer 100 miljoen Boerenzwaluwen vanuit zuidelijk Afrika naar Europa. Verschillende jongerenorganisaties in heel Europa willen kijken naar deze trek. Wanneer vindt die precies plaats, want de Boerenzwaluw komt in heel Europa voor. Zie je een Boerenzwaluw geef deze dan door, middels de bekende waarnemingskaartjes, aan ondergetekende. Ik zorg dan dat al de waarnemingen van de N.V.W.C. bij de landelijke coördinator komen.

De Boerenzwaluw

De Boerenzwaluw is te herkennen aan zijn sierlijke vorm, diep ingesneden staart en zijn rode keel en voorhoofd. Aan de bovenzijde is de boerenzwaluw metaal glanzend donkerblauw en aan de onderzijde vuilwit. Tussen de roodbruine keel en de vuilwitte onderkant is een donkerblauwe band over de borst aanwezig. De jonge vogels hebben een bruinachtige bovenkant en een rossige onderkant. Ook zijn bij de jonge vogels de buitenste staartpenen minder lang. Hierdoor lijkt de staart minder diep ingesneden. De vlucht van de Boerenzwaluw is zeer soepel. Al zwenkend door de lucht jaagt hij achter insecten aan. Hierbij vliegt hij vaak vlak boven het water of de grond. Door de soepele vlucht is hij niet te verwarren met de andere zwaluwen. Naast de Boerenzwaluw komen nog drie andere soorten in Europa voor. Dit zijn de Oeverzwaluw, Huiszwaluw en Rotszwaluw (nr. 4 is de Roodstuitzwaluw PvV). De Boerenzwaluw is echter de meest algemene.

De Boerenzwaluw is veel te zien boven open cultuurlandschap, in dorpen en in buitenwijken van steden. Bijna altijd is echter water aanwezig. Hij eet voornamelijk insecten die hij in zijn vlucht vangt. In het voorjaar maakt hij een nest van klei waar doorheen stro en grassprietjes zijn verwerkt. Het nest, welke altijd op een balk rust, wordt gebouwd onder bruggen, in schuren en onder dakgoten. Het vrouwtje legt drie tot zes eieren. Deze zijn wit met roodbruine en grijze vlekjes. De broedtijd duurt ongeveer twee weken. Daarna worden de kleine Boerenzwaluwen in ongeveer

drie weken grootgebracht. Normaal gesproken worden twee broedsels grootgebracht.

Het Boerenzwaluwen project

Vanuit heel Europa worden de gegevens van de trek van de Boerenzwaluw verzameld. Hoewel het project zich vooral op jongeren richt zijn ook waarnemingen van ouderen welkom. Van de vele inzendingen zullen kaarten gemaakt worden waarop de trek is weergegeven.

Van de inzenders zouden wij graag van de eerste waarneming in het gebied, ontvangen:

- de plaats waar je hem gezien hebt
- de datum, waar je hem gezien hebt
- welk tijdstip van de dag je hem gezien hebt
- wat het weer was
- naam en adres
- leeftijd

Het Boerenzwaluw project wordt gecoördineerd door de jongeren federatie YEE en in de Europese landen uitgevoerd door jongeren organisaties. In Nederland is het de NJN die de organisatie op zich heeft genomen. Voor het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg heeft ondergetekende de coördinatie op zich genomen.

Paul van Veen

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

**** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" ****

datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 16 februari 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 17 februari 1996	07.30 uur 09.00 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep Excursie: Vogels in de uiterwaarden, o.l.v. Vogelwerk- groep Activiteiten Nestkastenwerkgroep
maandag 19 februari 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijkse Vergadering
vrijdag 23 februari 1996	20.00 uur	Dialezing over <i>De Oostvaardersplassen</i> door de heer V. Wigbels uit Lelystad
zaterdag 24 februari 1996	08.00 uur 09.00 uur	Wintervogelexcursie naar Kil van Hurwenen Knotten
vrijdag 1 maart 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
maandag 4 maart 1996	20.00 uur	Bijeenkomst werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 8 maart 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 9 maart 1996	09.00 uur	Reservedag knotten
vrijdag 15 maart 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
maandag 18 maart 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijkse Vergadering
woensdag 20 maart 1996		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL APRIL 1996
vrijdag 22 maart 1996	20.00 uur	Dia-lezing over "Heemtuinen", door Mevr. Krommenhoek uit Bunnik
zaterdag 23 maart 1996	07.00 uur 09.00 uur	Zoogdierenexcursie naar Regulieren en/of Beesdsse Veld per fiets o.l.v. Gerard van Ruiten Activiteit Nestkastenwerkgroep
maandag 1 april 1996	20.00 uur	Bijeenkomst werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 12 april 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 13 april 1996	08.00 uur 09.00 uur	Halve dagexcursie polder Arkemheen Activiteiten Nestkastenwerkgroep
maandag 15 april 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijkse Vergadering
vrijdag 19 april 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 20 april 1996	06.30 uur 08.00 uur	Zoogdiereninventarisatie door Zoogdierenwerkgroep Excursie naar de Zump; thema: Zangvogels + hommels, o.l.v. Leo van der Kooij en Annette van Berkel

